

Dünya Enerji Görünümü

Sayı:37

01-08 Temmuz 2013

Bu rapor; Enerji İşleri Genel Müdürlüğü, Enerji Politikaları ve Stratejileri Dairesi Başkanlığı Personeli tarafından hazırlanmış olup, haberler ilgili kaynakların özetidir.

Dilek AĞRI

Avrupa Birliği Ülkeleri Enerji Görünümü

Sinem ÇAYNAK

Amerikalar&Asya&Pasifik Enerji Görünümü

Feyyaz ŞİMŞEK

Rusya ve Hazar Bölgesi Enerji Görünümü

Barış İLTER
Ali GÜLMEZ

Orta Doğu ve Kuzey Afrika Enerji Görünümü

Ali GÜLMEZ

Think – Tank Kuruluşları

Avrupa Birliği Ülkeleri Enerji Görünümü

➤ **AVRUPA BİRLİĞİ – NİJERYA:** Avrupa Komisyonu, Nijerya'da yenilenebilir enerji politikası geliştirilmesine yönelik enerji verimliliği için koşulları geliştirmeyi amaçlayan Sürdürülebilir Enerji -Enerji Erişim Programı (EASE) için 34,7 milyon \$ mali destek sağlayacağını ilan etti. EASE programı sayesinde kaynakların korunmasına katkıda bulunulacak ve sera gazı emisyonları azaltılarak iklim değişikliği ile mücadele edilebilecektir.

<http://www.elp.com/articles/2013/07/new-e-u-support-for-renewable-energy-policy-in-nigeria.html>

➤ **İTALYA-ROMANYA:** İtalyan hükümetinin üreticilere verilen teşvikleri azaltmak için, yenilenebilir enerji kanununa yönelik değişiklik kararına yanıt olarak, geçen hafta Confindustria Romania ve İtalyan Ticaret Odası (CCIPR) tarafından ortaklaşa organize edilen bir konferans sırasında, İtalyan yatırımcılar sektörün yatırım geleceğini tehdit eden belirsiz yasal çerçeve ile ilgili endişelerini dile getirdiler. CCIPR başkanı Roberto Scagnoli, yenilenebilir destek programının yatırımcıların kaygılarını içerdiğini ve bu durumunda faturaları değiştireceğini, İtalyan şirketlerin yenilenebilir tesisler için özellikle rüzgâr ve güneş alanında büyük yatırımlar yaptıklarını ve bu kararlarla beraber şirketlerin iç planlarını yeniden tasarlamak zorunda kalacaklarını belirtmiştir.

<http://www.balkans.com/open-news.php?uniquenumber=177687>

➤ **AVUSTURYA:** The NewYork Times'da yer alan habere göre, Avusturya'da Viyana'nın dar sokaklarında, yepyeni elektrikli otobüslerin çalışmasının yola koyulması için şuan bazı eski moda teknolojiler kullanılmaya devam etmektedir. Viyana'da potansiyel olarak hem daha temiz, daha sessiz bir şehir oluşturabilmek için yeni sistemlerin test edilmesi hem de "yeşil ulaşımın lideri" olabilmek için elektrikli otobüslere geçilmesi planlanmaktadır. Kentin ulaşım şirketi Anna Reich of Wiener Linien elektrikli otobüslerin daha pahalı olduğunu ancak şehir filosu için yeni bir altyapı oluşturulmak zorunda kalınmayacağından bahsetti.

<http://www.nytimes.com/2013/07/08/business/energy-environment/greener-transit-in-europe-built-on-top-of-older-infrastructure.html>

➤ **AVRUPA BİRLİĞİ:** Avrupa Yenilenebilir Enerji Konseyi'nin raporuna göre, İngiltere'nin 2020 Avrupa yenilenebilir enerji hedeflerine ulaşması tehlike altındadır. On bir AB üye devletinin (Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Almanya, Yunanistan, İtalya, Polonya, Portekiz, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallık) ele alındığı rapora göre, sadece Avusturya, İsveç ve İtalya'nın 2020 hedeflerini tutturması beklenmektedir.

<http://www.energymarketprice.com/SitePage.asp?Command=NewsDetails&newsId=12192&trydf=>

Amerikalılar & Asya & Pasifik Enerji Görünümü

➤ **ABD:** Enerji Enformasyon İdaresi'nin yayınladığı rapora göre, ABD'nin yerli petrol üretimi son 16 yıllık dönemde ilk kez petrol ithalatını aştı. ABD'nin geçtiğimiz şubat ayında enerji ihtiyacının %88'ini yerli kaynaklarından karşıladığı, bu oranın 1986 yılından bu yana ulaşılan en yüksek oran olduğu kaydedildi. OPEC ülkelerinden petrol ithalatını 2010 yılından bu yana %20 oranında azalttığı belirtilen ABD'nin, Uluslararası Enerji Ajansı (UEA)'nın tahminlerine göre, 2020 yılına kadar dünyanın en büyük petrol üreticisi konumuna gelebileceği, 2035 yılında enerjide tamamen bağımsız olabileceği belirtiliyor. Petrol ve doğal gaz üretimindeki artışın ABD'nin küresel enerji ekonomisindeki konumunu ve dış politikasını önemli ölçüde etkileyeceği değerlendiriliyor. ABD-Ortadoğu ilişkilerinin sadece jeopolitik anlamda değil aynı zamanda ekonomik anlamda da değişmekte olduğu belirtiliyor.

<http://www.usatoday.com/story/opinion/2013/07/02/obama-oil-supplies-column/2480881/>

➤ **ÇİN-HİNDİSTAN-KAZAKİSTAN:** Global enerji piyasalarında enerji varlıklarını satın alma yarışında Çin-Hindistan arasında yaşanan yoğun rekabette Çin'in önde olduğu ve rekabette geride kalan Hindistan şirketlerinin Çin şirketleri ile işbirliği yapmayı hedeflediği belirtiliyor. Son dönemde Kazakistan'ın dev petrol sahası Kaşagan'da, Hindistan'ın en büyük petrol ve doğal gaz üreticisi kamu şirketi ONGC'nin yurtdışı kolu olan ONGC Videsh Ltd (OVL) şirketi ile Çin'in en büyük petrol ve doğal gaz üreticisi kamu şirketi CNPC şirketi arasında hisse satın alma yarışının Çin lehine sonuçlandığı kaydediliyor. Çin devlet petrol şirketleri CNOOC, Sinopec ve PetroChina gibi Çin'in devlet petrol şirketlerinin son dönemde global piyasalarda önemli hamleler yaptığı değerlendiriliyor.

<http://indiatoday.intoday.in/story/india-loses-giant-kashagan-oil-field-to-china/1/286525.html>

➤ **HİNDİSTAN-IRAK:** Hindistan'ın Suudi Arabistan'dan sonra en büyük ikinci petrol tedarikçisi olan Irak ile enerji işbirliğini geliştirmeyi hedeflediği belirtiliyor. Hindistan-Irak Ekonomik ve Teknik İşbirliği Ortak Komisyonu 17. Toplantısı kapsamında Irak'a gelen Hindistan Petrol Bakanı Veerappa Moily ve beraberindeki heyetin, enerji üretimini artırabilmek için önemli yatırım ihtiyacı bulunan Irak'ta çeşitli görüşmeler gerçekleştirdiği kaydediliyor.

<http://newindianexpress.com/business/news/Moily-in-Iraq-to-expand-cooperation-in-energy-sector/2013/07/06/article1670790.ece>

➤ **ÇİN-PAKİSTAN:** Pakistan Başbakanı Navaz Şerif'in resmi ziyareti sırasında Çin Güney Elektrik Şebekesi başkanı ile görüştüğü Pakistan'da elektrik kayıp ve kaçak oranını azaltma konusunda Çin şirketinden öneri ve destek istediği kaydedildi. Çin'in aldığı tedbirlerle elektrik kayıp-kaçak kullanımını önemli ölçüde önlediği belirtiliyor. Pakistan Başbakanı'nın Çin'in üst düzey yetkilileri ile enerji projeleri konusunda görüşmelerde bulunduğu belirtiliyor. Görüşmelerde ayrıca Pakistan-Çin ekonomik koridorunun iki ülke ve bölge için öneminin dile getirildiği belirtiliyor.

<http://www.nation.com.pk/pakistan-news-newspaper-daily-english-online/national/07-Jul-2013/pm-seeks-chinese-company-s-help-in-curbing-line-losses-power-pilferage>

Rusya ve Hazar Bölgesi Enerji Görünümü

➤ **RUSYA:** Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rusya doğal gaz ihracatındaki uzun vadeli tedarik anlaşmalarını savunarak, bunun terk edilmesinin küresel enerji güvenliğini zedeleyeceği konusunda uyarıda bulundu. Putin, Pazartesi günü Kremlin'de gaz ihracatçıları ile yapılan bir zirvede stratejik müttefiklerinin desteğini kazandı, ancak sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) esnek uygulamaları Rusya'nın gaz boru hatlarına karşı meydan okuyor. Rus lider 2000 yılındaki ilk devlet başkanı olmasından bu yana gaz ihracat tekeli Gazprom projesiyle, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile kaybettiği jeopolitik güç ve eski prestijini geri kazandı. Ancak dünya pazarlarına büyüyen tanker filosu ile LNG tedariki, alıcılar için minimum fiyatlı satın alma şartları ve belirlenen uzun vadeli ihracat sözleşmeleri, Rus gaz ve petrol pazarını tehdit ediyor.

<http://www.voanews.com/content/putin-pushes-russian-agenda-at-global-gas-summit/1693129.html>

➤ **RUSYA-ENDONEZYA:** Endonezya 15 petrol ve gaz bloğunda Rus firmaları teşvik ediyor...

Çarşamba günü Moskova'da yayınlanan bir raporda Endonezya Hükümetinin, Rus firmaların 15 petrol ve gaz alanında keşif yapmaya teşvik edilmesi için daha fazla Rus yatırımcıyı ikna etmeye istekli olduğu açıklandı. Söz konusu petrol ve gaz blokları, Güney Sumatra, Java Denizi, Güney Sulawesi, Güneydoğu Sulawesi, Kalimantan, Güneydoğu Maluku, Aru Denizi ve Papua'nın batı kesiminde yer alıyor. Enerji ve Maden Kaynakları Bakanlığı, 25-28 Haziran'daki 2013 Moskova Uluslararası Petrol ve Gaz Fuarı'nda konuya ilişkin yaptığı duyuruyu (Kompas.com) sitesinden bildirdi. Endonezya bir üretim-paylaşım sözleşmesi programı kapsamında bu yıl 15 blok ihale edecek.

Moskova'nın Endonezya Büyükelçisi Djauhari Oratmangun Rusya'nın, enerji, petrol ve gaz sektörlerinde dünyanın en önemli oyuncularından biri olduğunu söyledi.

<http://www.thejakartaglobe.com/business/indonesia-promotes-15-oil-and-gas-blocks-to-russian-firms/>

➤ **RUSYA-AVRUPA:** Avrupa'ya Rus petrol sevkiyatı 10 yılın en düşük seviyesinde...

Avrupa'ya Rus petrol sevkiyatının son 10 yılın en düşük seviyesine gelmesiyle, kıtadaki rafineriler kısıtlı kaynaklar için daha fazla ödemek zorunda kalıyor. Sonuç olarak Avrupa rafinerileri yüksek maliyetler ile karşı karşıya kaldı. Moskova'nın yeni inşa edilen Doğu Sibirya-Pasifik Okyanusu boru hattı sayesinde Çin ile yüksek profilli tedarik fırsatlarını imzalamasıyla, Rusya'nın Asya'ya ihracatı günde yaklaşık 500.000 varil seviyesine ulaşarak, 2010 yılındaki bir damladan bu seviyelere hızla tırmandı. Haziran ayında Rosneft 270 milyar dolarlık bir anlaşma ile Çin'e petrol sevkiyatını kabul etti. Financial Times enerji danışmanı Amrita Sen, Rusya açısından bakıldığında ihracatı Asya'daki artan talebe yönlendirmenin mantıklı olduğunu, ancak Kuzey Denizi'ndeki üretim düşüşünün de Avrupa'da sıkıntı meydana getirdiğini söyledi.

<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e2e95fc2-e3f3-11e2-91a3-00144feabdc0.html#axzz2Y3JnwNw9>

➤ **AZERBAYCAN-YUNANİSTAN:** Azeri gazının Yunan bölümü anlaşması imzalandı...

Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP) Konsorsiyumu ve Yunan doğal gaz iletim şebekesi operatörü DESFA arasındaki işbirliği anlaşması 3 Temmuzda imzalandı. Kuzey Yunanistan'ın bir uçtan diğerine uzanacak boru hattının Yunan bölümünün işletme ve muhafazasını DESFA üstlenecek. TAP Yunanistan Direktörü Rikard Scoufias, anlaşmanın dokuz aylık müzakerelerin sonucunda TAP ve DESFA arasında tamamlanarak imzalandığını belirtti. Bu hamleyle Şah Deniz II Konsorsiyumunun Azerbaycan'dan Avrupa'ya Hazar doğalgazının taşınması için TAP projesini seçme kararı, Yunanistan için ilk somut olarak bir fayda oluşturuyor. Diğer yandan Reuters'in bildirdiğine göre SOCAR Başkanı Rövnag Abdullayev, doğal gaz şebeke operatörü DESFA'nın satın alınması için Yunan hükümeti ile 15 Haziranda, DESFA ile özelleştirme ihale prosedürünün bittiğini ve SOCAR ile Yunan hükümeti arasında görüşmelere başlandığını söyledi.

<http://www.hurriyetdailynews.com/azeri-gas-deal-inked-for-greek-section.aspx?pageID=238&nID=50055&NewsCatID=348>

Orta Doğu & Kuzey Afrika Enerji Görünümü

➤ **SUUDİ ARABİSTAN:** 2032 yılı hedefine ulaşmak için Suudi Arabistan 70 farklı istasyonda güneş, rüzgar ve jeotermal kaynakların ölçümlerini yapıyor. Yetkililer, ölçümlerin daha sonra internet sitesinde yayınlanacağı açıklandı. Yapılan açıklamada elde edilen verilerin yatırımcılar tarafında hangi bölgenin daha elverişli olacağı konusunda karar verebilmelerine yardımcı olacağı belirtildi.

<http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentid=20130705172382>

➤ **IRAK:** Irak başbakanı Nuri El-Maliki'nin Moskova da yaptığı görüşmelerle ilgili yapılan açıklamalarda, Lukoil ileride ortak enerji kontratlarının gerçekleştirilebileceği bilgisini verdi. Batı Kurna bölgesindeki çalışmalar haricinde yeni projelerin de gündemde olduğu belirtildi.

<http://www.hurriyetdailynews.com/iraqs-maliki-discusses-oil-project-in-russia.aspx?pageID=238&nid=49793>

➤ **BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ:** Shaikh Abdullah BAE'nin enerji sektöründe yasal açıdan güçlü bir durumda olduğunu, hidrokarbon rezervlerinden yenilenebilir enerji sektörüne kadar geleceğin enerji önderlerinden birisi olma yolunda ilerlemekte olduğunu belirtip, enerji sektöründeki gelişmelerin ekonomik ve sosyal imkânlarla da olanak sağladığına dikkat çekti.

<http://gulftoday.ae/portal/97a7fefe-d1f7-4ed2-a0a7-e5081caa7316.aspx>

➤ **NİJERYA:** Onarımların tamamlanması ve test aşamalarından sonra, önümüzdeki hafta Batı Afrika Gaz Boru Hattı ile Nijerya'dan gaz akışının başlaması bekleniyor. Ağustos 2012 tarihinde boruların tahrip edilmesinden dolayı faaliyetleri duran Sunon Asogli Fabrikası gibi birçok fabrika, gaz akışının başlamasını bekliyor. Gazetecilere Gana'nın başkenti Akra'da açıklama yapan Nijeryalı yetkililer gazın kesintisiz ve güvenli bir şekilde taşınmasını sağlamak amacıyla mühendislerce basıncın artırılarak vanaların açılmaya başladığını belirtti.

<http://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/NewsArchive/artikel.php?ID=278695>

THINK– TANK KURULUSLARI

The Oxford Institute for Energy Studies (İngiltere)

<http://www.oxfordenergy.org/2013/06/irans-gas-exports-can-past-failure-become-future-success/>

İRAN DOĞAL GAZ İTHALATI: GEÇMİŞTEKİ BAŞARISIZLIK GELECEKTE BAŞARIYA DÖNÜŞEBİLECEK Mİ?

Uluslar arası doğal gaz ticareti yıldan yıla artarken Dünya'nın ikinci büyük doğal gaz rezervlerini elinde tutan İran henüz büyük bir ihracatçı durumuna gelememiştir. İran Ulusal Doğal Gaz Şirketi görevlileri sürekli global doğal gaz ticaretinin %10'unu (2011 doğal gaz ihracat rakamlarına göre 70 bcm'e denk geliyor.) hedeflediklerini söylediler de 1997 yılından günümüze değin İran net bir doğal gaz ithalatçısıdır.

Bu yazıda İran'ın geçmişteki başarısızlığının nedeni ve bunu başarıya çevirme yöntemi anlatılacaktır. Yapılan analizlerde İran'ın büyük bir doğal gaz ihracatçısı olması hayal gibi gözükmeyle birlikte 2030 yılı itibariyle 50 bcm seviyeleri gerçekleştirilebilir bir hedef gibi gözükmektedir.

İran'ın Önemli Bir Doğal Gaz İthalatçısı Olamaması

Dünyanın ikinci büyük doğal gaz rezervlerine sahip ülkesi olmasına rağmen İran; Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan'a toplam 9,1 bcm doğal gaz ihraç etmekte, büyük bir kısmı Türkmenistan'dan olmak üzere 10 bcm üzerinde doğal gaz ithal etmektedir. İran'ın büyük bir doğal gaz ihracatçısı olması için Arap Orta doğusuna, Asya ve Avrupa'ya (Türkiye üzerinden) doğal gaz ihraç etmesi gerekmektedir.

İran büyük bir doğal gaz ihracatçısı olmak için bir takım çabalara girmesine rağmen Ermenistan ile 0,45 bcm/y, Azerbaycan ile 0,25 bcm/y ve Türkiye ile 8,4 bcm/y ihracat kapasitesine ulaşabilmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri ile 2008 de altyapı çalışmaları yapılmasına rağmen fiyat anlaşmazlıkları nedeniyle ticaret başlayamamıştır. Pakistan ve Hindistan ile ihracat için görüşmeler yapılmasına rağmen Pakistan ile ancak 2014 yılında başlayacak bir gelişme sağlayabilmiş, Hindistan ile ilgili durum netlik kazanamamıştır. Bahreyn (2007), Irak (2011, 2013), Kuveyt (2005, 2010), Umman (2007) ve Suriye (2007, 2011) ile ilk seviye anlaşmaları

yapılmış fakat sonrası gerçekleşmemiştir. LNG projeleri de aynı şekilde politik engellerin sonucu olarak gerçekleştirilememiştir.

Gerçekleşmeyen Projeler

2007 yılında Bahreyn ile İran yıllık 10 bcm/y gazın ithal edilmesini hedefleyen bir anlaşma imzaladılar. Fakat Bahreyn'in politik durumlar ve enerji ihtiyacı arasında kalması, 2009 yılında İran'ın Bahreyn'in tarihi olarak İran'a bağlı olduğunun iddia edilmesi, 2011 yılında Bahreyn de gerçekleşen isyanların hükümet tarafından İran destekli olduğunun öne sürülmesi anlaşmanın gerçekleşmesini engellemiştir.

Petrol zengini fakat doğal gaz bakımından fakir olan Kuveyt özellikle yaz aylarındaki talebi karşılayabilmek için İran'dan gaz ithalatını düşünmüştür. Fakat körfez bölgesindeki deniz sınırının henüz belirlenememiş olması buna engel olmuştur. 2005 ve 2010 yılında gerçekleşen görüşmelerde fiyatlandırma konusunda anlaşılammış ve somut bir adım atılamamıştır.

Umman ile yapılan görüşmelerde Pakistan'a gönderilecek doğal gazın Umman üzerinden gönderilmesi planlanmıştır. Arap yarımadasındaki diğer ülkelere göre aralarındaki ilişkiler daha iyi olmasında rağmen jeopolitik faktörlerin etkisi ile anlaşmada somut adımlar atılamamıştır.

Birleşik Arap Emirlikleri ile 2001 yılında 25 yıl süreli yıllık 5,2 bcm/y doğal gaz ihracatına için yapılan anlaşmada 2008 yılında boru hattının inşasına rağmen İran'ın doğal gazı iç tüketim için kullanacağını belirtmesi ve fiyat konusunda meydana gelen anlaşmazlıkların etkisi boru hattı inşası durdurulmuştur.

2007 yılında yapılan görüşmelerde Suriye'ye yıllık 1 milyar dolar karşılığında 2,8 bcm/y doğal gazın Türkiye aracılığıyla iletilmesi planlanmış fakat gerçekleştirilememiştir. 2011 yılında yapılan görüşmelerde Suriye'ye doğal gazın Irak aracılığıyla gönderilmesi planlanmış ve kapasite olarak 40 bcm/y düşünülmüştür. İslam Boru Hattı olarak isimlendirilen boru hattının Lübnan'a kadar uzanması buradan da Akdeniz'e ve Avrupa'ya açılması planlanmıştır. Proje ile 3,7-5,5 bcm/y Irak, 5,5-7,3 bcm/y Suriye 2013 veya 2014 yılında verilmesi düşünülmüş daha sonra Lübnan'a 2,6 bcm/y verilmesi planlanmıştır. Avrupa'ya ithalat ise 24 bcm/y gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Bu projenin Irak'ta düzenin hala sağlanamamış olması ve Suriye de başlayan iç karışıklıklar nedeniyle kısa vadede gerçekleştirilmesi mümkün gözükmemektedir.

İran'ın 2012 yılı ihracat planında Pakistan ve potansiyel olarak Hindistan'a doğal gaz ihracatının gerçekleştirilebileceği yer almaktadır. 2005 yılından günümüze devam eden görüşmelerde başlangıç olarak 22 bcm/y, ilerleyen zamanlarda 55 bcm/y hedeflenmektedir. 2009 yılında İran ile Pakistan 2014 Mart ayında teslimata başlanılmak üzere yıllık 8 bcm/y üzerinden 25 yıllık bir anlaşma imzalamışlardır. İran'ın kendi sınırındaki kısmı yapmasına rağmen Pakistan henüz kendi kısmını

yapamamıştır ve İran'dan kredi almıştır. Doğal gaz boru hattının Hindistan'a uzatılması Hindistan-Pakistan arasındaki gerginlik ve ABD'nin Hindistan üzerindeki baskısı nedeniyle zor gözükmele birlikte, İran'dan doğal gaz alımını Hindistan hükümet yetkilisinin "Ülkemiz için yararlı olması birinci önceliğimizdir." olarak nitelendirilmesi olabirliğini kuvvetlendirmektedir.

Avrupa'ya gaz ihracatı geçmişte yapılan görüşmelere rağmen devam etmekte olan yaptırımlar nedeniyle günümüzdeki politik durumun devam ettiği sürece gerçekleşmesi imkânsız gözükmektedir.

Doğal gaz ihracatında LNG'nin elini güçlendireceğine inanan İran, Çin ve Güney Kore ile LNG tesisi kurulum anlaşmaları yapmış fakat yaptırımların etkisi ile ilerleme kaydedilememiştir. İranlı yetkililerin LNG tesisi yapımı için önlerinde bir engel olmadığını belirtmelerine rağmen uzmanlar İran'ın kendi imkânları ile bu süreci devam ettiremeyeceği görüşündedirler.

<u>By Pipeline:</u>		
<i>Country</i>	<i>Year of contract/latest MoU</i>	<i>bcm/y</i>
Pakistan	2009 (Contract)	8
Switzerland (EGL/TAP)	2007 (Contract)	5.5
Iraq	2013 (Preliminary Contract)	7.3-9.1
Syria	2011 (MoU)	5.5-7.3
Kuwait	2010 (MoU)	3.1
Bahrain	2007 (MoU)	10.2
Oman	2005 (MoU)	8
UAE	2001 (MoU)	5.2
Total envisaged pipeline export quantities		52.8-56.4
<u>By LNG:</u>		
Iran LNG		15
Pars LNG		14
Persian LNG		22
Golshan LNG		14
Lavan LNG		3-4
North Pars LNG		28
Qeshm LNG		4-5
Total envisaged LNG export quantities		100-102
<u>Overall:</u>		
Total envisaged gas export quantities		152.8-158.4

Şekil-1 İran'ın Öngördüğü Projelere Genel Bakış

Country	bcm/y
<u>Existing pipeline export contracts:</u>	
Turkey	10
Armenia	2.3
Azerbaijan	0.7 (swap deal)
<u>Announced short-term pipeline exports (no reference to contracts, pricing, etc.):</u>	
Pakistan	9-11
Iraq	9
Bahrain Kuwait Oman UAE	2-4 (no specification of volumes and destinations)
<u>Overall:</u>	
Total announced short-term export quantities	35

Şekil-2 İlan Edilen Kısa Vadeli Doğal Gaz İhracat Miktarları (2016/17)

İran Gaz İthalatının Engelleri

Bu bölümde İran'ın büyük doğal gaz rezervlerine rağmen neden hala doğal gaz ihracatında Dünyada sayılı ülkelerden biri haline gelemediği sorusunun cevabı aranmaktadır.

Dış faktörler;

İslam Cumhuriyetinin kuruluşuyla birlikte ABD, İran'a yaptırımlara başlamıştır. 1979 yılında başlayan yaptırımlar 1995 yılında petrol ve gaz ticaretine yasak getirilmesi ve 2006 yılında Rusya ve Çin'in reddetmesine rağmen Birleşmiş Milletler bir takım yaptırımlar getirmiş fakat bunlar İran'ı etkilememiştir. Bu yüzden ABD ve AB, İran'ın enerji sektörünü hedef alarak yatırımları, doğal gaz ve petrol endüstrilerine yönelik teknoloji transferini yasaklamışlardır.

2010 yılında kadar petrolün fiyatlarının yükselmesinin de etkisi ile ABD'nin yatırımları bazı Avrupa ülkeleri ve Asya ülkeleri tarafından kendilerine engel olarak görülmemiştir. ABD'nin 2012 yılında yayınladığı bir rapora göre İran'ın 1999 yılından 2012 yılına kadar doğal gaz sektöründe yabancı yatırımcılarla imzaladığı anlaşmaların değeri 82 milyar dolar seviyelerindedir. 2010 sonrasında AB ve ABD yatırımları direk olarak İran'ın enerji sektörünü hedef almış bu da doğal gaz sektörünü etkilemiştir. Batı teknolojilerini kullanan Rus ve Çin firmalarının ve Avrupa firmalarının İran'dan çıkması ile sonlandı.

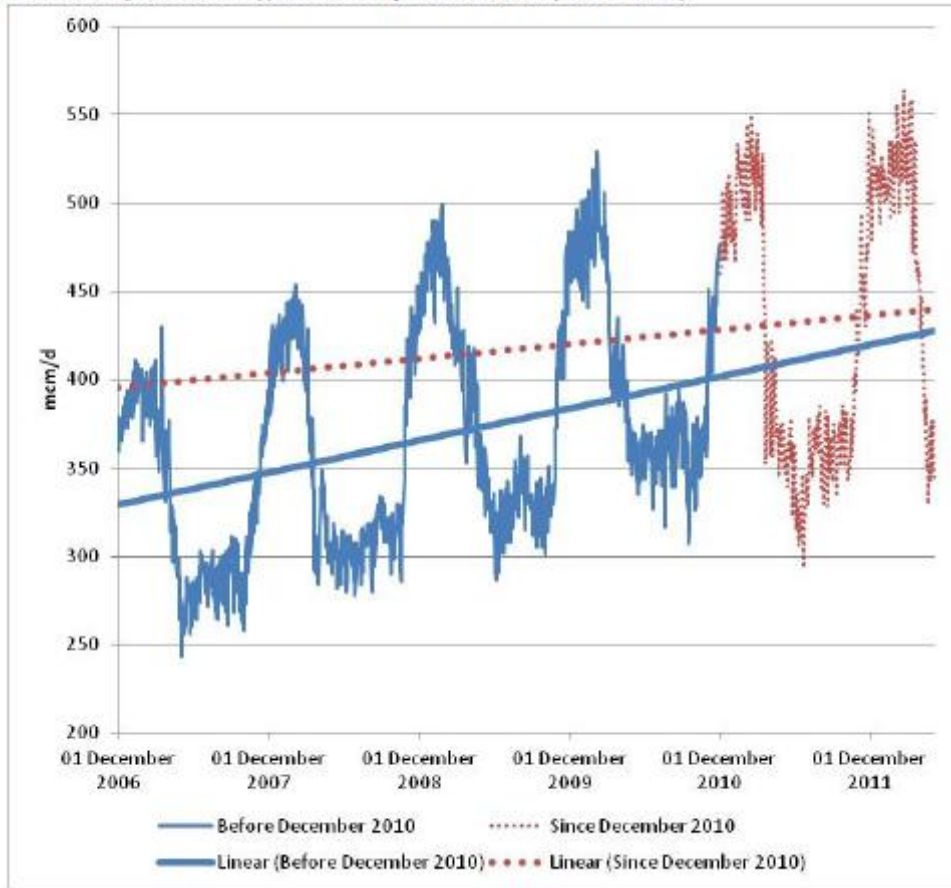
İç Nedenler

İran'daki ekonomi politikasında karar almayı sağlayan yapının diğer Ortadoğu ülkelerindeki monarşi ve gücün belirli bir alanda toplanması olgusundan farklı olarak farklı ve karmaşık bir durum arz etmesi etkin karar almada en büyük engeli teşkil etmektedir.

Yakın zamana kadar İran ekonomi politikalarında destekleme mekanizması çok önemli bir yere sahipti. Doğal gaz yanında yiyecek, yakıt ve elektrik İran halkına sübvansiyon edilmiş fiyatlarla satılmaktaydı. 2010 yılında gerçekleşen sübvansiyonların maliyeti 80,8 milyar doları bulmuştur (GDP'nin %22,6'sı). Bu rakamlar Kuzey Afrika ve Ortadoğu'nun en yüksek fiyatlarıdır ve diğer bölge ülkelerine benzer olarak sübvansiyonlar maliyetli ve verimsizdir. Enerji fiyatlarının üretim fiyatlarının altında olması özel yatırımcıları engelleyen bir yapı oluşturmaktadır. Doğal gaz sektöründe yıllık kayıp 37 bcm/y'dır. 2011 yılında bu kayıpların brüt üretimdeki oranı %16 ile en büyük 5 üreticinin %8'lik kaybının 2 katı kadardır.

2010 yılı Aralık ayında gerçekleşen reform ile İran bütün sübvansiyonları kademeli olarak kaldırmayı amaçlamıştır. İhracat fiyatına endekslenen fiyatlar ile konut tüketicileri 2015 yılında ihracat fiyatının %75'ini, sanayi tüketicileri ise 2020 yılında ihracat fiyatının %65'ini ödeyeceklerdir. Nisan 2011 yılında yayınlanan bir rapora göre konut ve ticarethane tüketicilerinin %30'u artan fiyatlardan dolayı faturalarını ödeyememiştir. 1990'ların Rusya'sında bu oranın %85 olması bir açıdan başarı gibi de gözükmemektedir. Doğal gaz fiyatlarının artması tüketim artış oranlarının azalmasına neden olmuştur. 2011 yılında %5 olan artış, 2012 yılında %2,7 olmuştur. Destekleme reformu ile yapılan değişiklikler doğal gaz tüketiminde artış hızının azalmasına neden olmuştur. Fakat GDP 2000-2010 yılları arasında %4,6 iken 2011 yılında %2, 2012 yılında %-0,8 olmuştur. Sadece bu etkenlerin çözüme kavuşturulamaması bile İran'ın net bir doğal gaz ithalatçısı olmasının nedeni olabilmektedir.

Figure 1: Daily domestic gas consumption in Iran (2006-2011)

Şekil-3 İran'ın Günlük Doğal Gaz Tüketimi

Table 3: Domestic Iranian natural gas prices

	pre-2007	Summer 2011	by 2015/2020
Residential and commercial	\$0.4/mmBtu	\$3.1/mmBtu	75% of export price index (2015) (at the end of February 2013, this would have been \$9.8/mmBtu)
Industrial	\$0.53/mmBtu	\$2.0/mmBtu	65% of export price index (2020) (at the end of February 2013, this would have been \$8.5/mmBtu)

Şekil-4 İran İç Pazar Doğal Gaz Tüketimi

Table 4: Annual domestic natural gas consumption (bcm)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BP data	79.2	82.9	86.5	105.0	108.7	113.0	119.3	131.4	144.6	153.3
NIGC data						120.3	130.0	139.4	147.7	151.6

Source: BP (2012); NIGC (2013)

Şekil-5 İran Yıllık Doğal Gaz Tüketimi (Bcm)

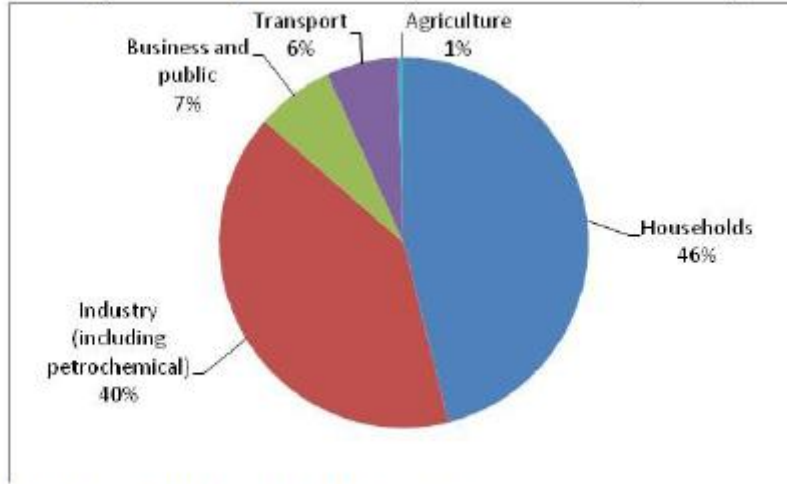
Table 5: Annual changes in domestic natural gas consumption (%)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BP data	13.0	4.6	4.4	21.3	3.5	4.0	5.5	10.1	10.1	6.1
NIGC data							8.0	7.2	5.9	2.7

Source: BP (2012); NIGC (2013)

Şekil-6 İran Doğal Gaz Tüketimi Yıllık Değişmeler (%)

Figure 2: Natural gas consumption in Iran by sector in 2010/11 (Iranian year 1389)

Source: Ministry of Energy of the Islamic Republic of Iran (2012)

Şekil-7 İran Doğal Gaz Tüketiminin Sektörlere Göre Dağılımı (2010/2011)

İslam Cumhuriyetini dış etkenlerden savunma amacıyla oluşan düşünce yapısı İran'ın yabancı ülkelere karşı mesafeli durmasına neden olmuştur. Bu amaca rağmen İran'ın batının yatımlarına ve teknolojisine ihtiyaç duyması bir ikilem oluşturmaktadır. Bu durum da İran'ın gelişmesine engel teşkil etmektedir.

Desteklemenin ve yabancı ortaklıkların haricinde İran'ın istenilen düzeyde doğal gaz ihraç etmesinin önündeki en büyük engellerden biriside politik ve kurumsal karmaşadır. Doğal gaz sektörünün nasıl yönetileceğinin karmaşası ve doğal gaz ihracının karşılaştığı engeller ihracatı ve verimli kullanımı engellemektedir. İran'ın doğal gaz tüketimini iç pazarda karşılamakta güçlük çekmesi de aslında doğal gaz ihracatının önündeki diğer bir engeli teşkil etmekte içi tüketimin karşılanmasındaki zorluk doğal gaz ihracatında fiyat engelinin konulmasına neden olmaktadır.

Görünüm 2025: Geçmişteki Başarısızlık Gelecekte Başarıya Dönebilecek Mi?

Son bölümde gelecekte İran'ın büyük bir doğal gaz ihracatçısı olmasının yolları tartışılacaktır. Bu durum iki temel konunun çözüme kavuşturulması ile olacaktır.

1. İran iç tüketimini azaltarak ve/veya doğal gaz üretimini arttırarak.
2. Yabancı müşterilerle anlaşmalar yaparak.

Önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere İran Dünya konvansiyonel doğal gaz rezervleri bakımından 2. sırada yer almakta ayrıca tüketimde de 3. sırada yer almaktadır. İran'ın doğal gaz üretimi arttıkça tüketimi de eş zamanlı olarak artmaktadır. Tüketici desteklemelerinde yapılan reformdan sonra, tüketimin artış hızının azalması ile bu karar hükümetin enerji bunalımından kurtarılabilmesi için durdurulmuştur. Bu durumun, Ahmedinejad'ın Haziran 2013 seçimleri ile ayrılmasından sonra da devam etmesi beklenmektedir.

Artışın devam etmesi nedeni ile İran'ın doğal gaz üretimini arttırması gerekmektedir. Aslında İran 2000-2010 yılları arasında üretimini %130 arttırarak bunu bir ölçüde başarabilmiştir. Güney Pars bölgesindeki yeni üretim tesisleri ile İran'ın üretimini 10 milyar bcm'den fazla arttıracakı düşünülmektedir. Doğal gaz fiyatlarındaki artış, kullanılmayan 37 bcm'lik doğal gaz üretiminin de ihracata katılmasının sağlanması gerekmektedir.

İran'ın yabancılarla kontratlar imzalayabilmesi politik tartışmaları ulusal çıkarlar için enerji sektöründen çekmeleri gerekmektedir.

Kısacası, İran'ın doğal gaz ihracatını arttırması için;

- ✓ Sübvansiyon reformunu yönlendirmesi
- ✓ Doğal gaz üretimini arttırarak satışa yönlendirilecek doğal gaz miktarının arttırılması
- ✓ İhracatın gerçekleştirilebilmesi için enerji ve doğal gaz sektöründe kontratlar kazanması ve doğal gaz kontratı tartışmalarını ülke içi politikalara taşımaması gerekmektedir.

GELECEK HAFTANIN GÜNDEMİ

➤ EUROPE

- ✓ Unspecified date: Free trade agreement negotiations between the European Union and United States are expected to start this week.
- ✓ July 8: Eurozone finance ministers will meet in Brussels.
- ✓ July 9: EU finance ministers will meet in Brussels.
- ✓ July 9: New Czech Prime Minister Jiri Rusnok is expected to announce his Cabinet.
- ✓ July 12: EU employment and social affairs ministers will meet in Vilnius, Lithuania.

➤ FORMER SOVIET UNION

- ✓ July 8: Bangladeshi Prime Minister Sheikh Hasina will visit Belarus to meet with Belarusian President Aleksandr Lukashenko for talks on bilateral relations.
- ✓ July 9: The Organization for Security and Co-operation in Europe's chairperson-in-office, Ukrainian Foreign Minister Leonid Kozhara, will visit Yerevan, the Armenian capital, to discuss the settlement of the Nagorno-Karabakh conflict.
- ✓ July 12: The prime ministers of Ukraine and Russia will meet in Sochi to discuss Ukrainian-Russian cooperation.

➤ SOUTH ASIA

- ✓ July 4-8: Pakistani Prime Minister Nawaz Sharif will lead a delegation to China in his first official international visit.
- ✓ July 8-10: Foreign secretaries from the South Asian Association for Regional Cooperation will meet in Kathmandu, Nepal, to discuss when the next summit could be held in Pakistan.
- ✓ July 9: The Nepali National Planning Commission will release a draft of the country's next three-year development plan.

✓ July 11-12: Indian Finance Minister P Chidambaram, Commerce Minister Anand Sharma and Deputy Chairman of the Planning Commission Montek Singh Ahluwalia will travel to Washington for an Indian-U.S. CEO Forum meeting.

✓ July 11-25: Elections will be held in West Bengal after the Indian Supreme Court decided not to postpone them due to objections that they were behind held during Ramadan.

➤ EAST ASIA

✓ July 5-12: China and Russia will hold their largest-ever naval drills with a foreign navy, dubbed "Joint Sea-2013." The Chinese side will send four destroyers, two guided missile frigates and a support ship from its Northern Fleet.

✓ July 8: New Zealand will make its submission to the International Court of Justice in The Hague in an anti-whaling case against Japan. Australia already submitted its case against Japan's whaling practices, which it argues exploit a loophole in the 1982 moratorium on whale hunting.

✓ July 8: Japan's Nuclear Regulation Authority will start receiving applications for the restart of nuclear reactors, which were idled throughout the country in the aftermath of the 2011 Fukushima nuclear disaster.

✓ July 8-10: Taiwanese Labor Minister Pan Shih-wei will visit Burkina Faso, one of four countries in Africa that recognize Taiwan's sovereignty. The minister will discuss with his Burkinabe counterparts the progress of bilateral cooperation on vocational training.

✓ July 8-11: A Philippine government delegation will meet a delegation from the Moro Islamic Liberation Front in Kuala Lumpur, Malaysia, to try to settle contentious issues in their 16-year peace process.

✓ July 8-12: Taiwan will hold the 2013 edition of its annual computer war games, which are meant to test the Taiwanese armed forces' combat strategies and tactics.

✓ July 10-11: Chinese and U.S. delegations will meet in Washington for the fifth round of the U.S.-China Strategic and Economic Dialogue. Secretary of State John Kerry and Treasury Secretary Jack Lew will represent the United States, while China will send State Councilor Yang Jiechi and Vice Premier Wang Yang.

✓ July 10-11: The Bank of Japan will hold its monthly monetary policy meeting.

➤ MIDDLE EAST/NORTH AFRICA

✓ July 8: The deadline the Tunisian Constituent Assembly had set for a draft of the new constitution will pass. It is unclear if the deadline will be met.

✓ July 8-Aug. 7: The Muslim holiday of Ramadan begins (the starting date varies by place and sect).

➤ AMERICAS

✓ July 8-9: Negotiators from Ecuador and the European Union will meet in Brussels to decide when they can begin official free trade negotiations.

✓ July 9-10: The Brazilian central bank will hold a monetary policy meeting on the depreciation of the country's currency.

✓ July 10-11: Brazilian port workers will stage a nationwide strike.

✓ July 10-11: A high-level economic commission on Latin America and the Caribbean summit on migration will be held in Santiago, Chile.

✓ July 11: Brazil's main trade unions, including CUT and Forca Sindical, will go on general strike. They are seeking a reduction in working hours and the end to a law project that would expand outsourcing.

➤ AFRICA

✓ July 8: Three Lebanese businessmen charged with terrorism and arms smuggling will appear in a Nigerian court. The three were arrested two months ago for alleged links to Hezbollah.

✓ July 9: The Southern Africa Development Community mediator and former president of Mozambique, Joaquim Chissano, will travel to Madagascar for talks aimed at resolving the country's election row, which could see candidates face international sanctions.

✓ July 10: South African mining companies, trade unions and the government will resume wage talks on the gold mining sector